

TVUNGEN VOLDGIFT I ARBEJDSSTRIDIGHEDER

AF NIELS LINDBERG

I den sidste Tid er Spørgsmaalet om tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder atter blevet aktuelt. Herved tænkes paa tvungen Voldgift i Interessekonflikter. I Retsstridigheder, d. v. s. naar det drejer sig om Uoverensstemmelser om Forstaaelse af Overenskomster, har vi jo allerede forlængst tvungen Voldgift. Ifølge den almindelige Sprogbrug opstaar Interessestridighederne der, hvor der ifølge gældende Regler og Overenskomster ikke findes nogen Ret, altsaa enten fordi de gamle Overenskomster ingen Regler har haft, eller fordi de gamle Overenskomster er udløbne. Ved tvungen Voldgift i Interessestridigheder, eller som vi i det følgende kort vil betegne det: tvungen Voldgift, tænkes der da paa Afgørelser ved Arbejdsoverenskomsters Indgaaelse, saaledes at forstaa, at der ved Voldgiften træffes en for Parterne bindende Afgørelse af, hvorledes Overenskomstens Indhold skal være.

Som bekendt har de hidtil gældende danske arbejdsretlige Bestemmelser for en betydelig Del haft deres Udspring i »Fællesudvalget af 17. August 1908«. Af Hensyn til det følgende minder vi om, at Udvalgets Formand var daværende Overretsassessor senere Nationalbankdirektør, Dr. jur. C. Ussing. Udvalgets Arbejde mundedes som bekendt ud i: 1) Norm for Regler for Behandling af faglig Strid. 2) Lov om Oprettelse af en staaende Voldgiftsret til Behandling af Retstvister. 3) Lov om Udnævnelse af en Forligsmand i Interessestridigheder. Saavel Formanden som Arbejderne og Arbejdsgiverne var enige om ikke at anbefale tvungen Voldgift. Paa det Grundlag, der her blev skabt, har vi faktisk levet indtil for et Par Aar siden. Parterne har ved flere Lejligheder fremhævet, at de var imod tvungen Voldgift. Det bør bemærkes i Forbifarten, at Arbejdsgivernes Repræsentanter i Fællesudvalget af 17. August 1908 ikke tiltraadte Forslaget om en Forligsmand i Interessestridigheder. Det synes, som deres Hovedindvending var den, at et af Forligsmanden fremsat Mæglingforslag let vilde faa en

saadan Magt over den offentlige Mening, at det rent faktisk blev meget vanskeligt for Parterne at modsætte sig det, og Mæglingsforslaget vilde da for alle praktiske Formaal være det samme som en afsagt Voldgiftskendelse. Da man fra begge Sider i Udvalget var enige om at tage Afstand fra tvungen Voldgift, maatte det konsekventeste ogsaa være at tage Afstand fra Forslaget om en Forligsmand i Interessestridigheder. Det er først nu, godt 30 Aar efter, at det skal afgøres, om Arbejdsgiverne led under en unødvendig Bekymring, eller om de viste stor Forudseenhed.

Der er vist næppe nogen Tvivl om, at Parterne i de følgende Aar mente, at de ret saa eftertrykkelig havde faaet manet Spøgelset, den tvungne Voldgift, i Jorden. Men altsaa alligevel ikke eftertrykkeligt nok! Første Gang Spøgelset viste sig, kom det ikke frem i fuldt Dagslys, det nøjedes med at move sig i Korridoren i Den røde Bygning. Det var i 1925. Situationen var, som det vil erindres, den, at efter adskillige forgæves Forhandlinger i de første Maaneder af dette Aar, blev der iværksat Strejker og Lockouts fra den 18. Marts, og disse udvidedes efterhaanden til at omfatte rundt regnet 100.000 Arbejdere. I Løbet af de kommende Maaneder opnaaedes der Enighed om nye Overenskomster for de fleste af de berørte Fag; tilsidst manglede der blot Dansk Arbejdsmandsforbund og Keramikere i København. Men Konflikten varede til ind i Juli. Bagefter oplystes det, at Regeringen havde haft under Overvejelse at udstede en foreløbig Lov om Konflikten Afslutning. Udkastet til denne Lov begyndte saaledes:

Da det danske Samfunds Interesser bringes i alvorlig Fare ved de langvarige og særdeles omfattende Arbejdskonflikter, og da den gældende Lovgivning ikke hjemler Midler til at bringe denne Tilstand til Ophør, have vi, da Rigsdagen ikke er samlet, fundet det paakrævet i Medfør af Grundlovens § 25 at udstede følgende foreløbige Lov:

§ 1. Alle af Dansk Arbejdsgiverforening eller Arbejderorganisationer her i Landet iværksatte og ved denne Lovs Ikrafttræden bestaaende Arbejdsstandsninger vil være at bringe til Ophør, saaledes at Arbejdet i det Omfang, i hvilket det er muligt, genoptages Mandag den 8. Juni 1925 eller nærmest efterfølgende Dage.

§ 2. I de Fag, for hvis Vedkommende der foreligger Forslag til Overenskomst, vedtaget af begge Parter, bliver Arbejdsvilkaarene de i de paagældende Overenskomstforslag indeholdte. Den faste Voldgiftsret afgør i Tvivlstilfælde, for hvilke Fag Vedtagelse af Forslag til Overenskomst foreligger.

§ 3. I de Tilfælde, hvor Vedtagelse af Overenskomstforslag ikke foreligger, vil Arbejdet være at genoptage og udføre paa de hidtil gældende Lønnings- og øvrige Vilkaar, indtil der ved Kendelser i Henhold til Bestemmelserne i § 4 er fastsat nye Vilkaar. Forhøjelser af Lønninger m. v., der

maatte blive fastsat paa denne sidstnævnte Maade, vil være at beregne fra Tidspunktet for Arbejdets Genoptagelse.

§ 4. Til Fastsættelse af Lønnings- og Arbejds-Vilkaar i de Fag, indenfor hvilke Uoverensstemmelser endnu bestaar, udnævner Kongen efter Indstilling af Statsministeren en Opmand. Efter Forhandling med Repræsentanter for de paagældende Parter og i Samraad med Statens Forligsmænd i Arbejdsstridigheder, fastslaaer Opmanden, paa hvilke Punkter der foreligger Uoverensstemmelser mellem Parterne, og fastsætter derefter ved Kendelse for disse Punktets Vedkommende Vilkaarene i nøjest mulig Overensstemmelse med de Vilkaar, som er fastsat for de af Bestemmelserne i § 2 omfattede Fag, og i det højeste for et Tidsrum af 2 Aar.

Udkastets § 5 og 6 har ingen Interesse i denne Sammenhæng. Det siger sig selv, at Udkastet vakte nogen Opsigt og Diskussion, men denne døde snart hen; det var jo kun et Udkast og ikke noget, der havde faaet praktisk Betydning.

Saa kom den store Konfliktsituation Foraaret 1933, hvor Arbejdsgiverne havde fremsendt omfattende Lockoutvarsler paa Krav om betydelige Lønreduktioner, medens Arbejderne krævede en uændret Forlængelse af Overenskomsterne. Rigsdagen vedtog da mod de Konservatives, Kommunisternes og Retsforbundets Stemmer følgende Lov:

Lov af 31. Januar 1933.

§ 1. Samtlige mellem en Arbejderorganisation paa den ene Side og enten en Arbejdsgiverorganisation eller en Enkeltvirksomhed (Enkeltmand, Firma, Aktieselskab) paa den anden Side, om Arbejdsforhold indgaaede Overenskomster, der er opsagt eller kan opsiges til Ophør inden 1. Februar 1934, forbliver, forsaavidt der ikke forinden mellem Parterne er opnaaet Enighed om ny Overenskomst, i Kraft som gældende indtil nævnte Tidspunkt.

Er ny Overenskomst ikke tilvejebragt inden 1. Februar 1934, men ønsker nogen af Parterne desuagtet, at den gældende Overenskomst skal ophøre den nævnte eller en senere Dato, maa de overenskomstmæssige Regler om Opsigelse m. v. iagttages.

§ 2. I Tiden indtil 1. Februar 1934 skal Iværksættelse af Lockout eller Strejke være forbudt, hvor der er kollektive overenskomstmæssige Aftaler.

Overtrædelser heraf kan efter Begæring af en af Parterne eller efter Bestemmelse af Den faste Voldgiftsret optages til Behandling af nævnte Ret til Afgørelse efter Reglerne om ulovlige Arbejdsstandsninger i Lov Nr. 536 af 4. Oktober 1919.

§ 3. Der nedsættes under Statsministerens Ledelse et Udvalg, hvori Socialministeren, Formanden for Den faste Voldgiftsret, Repræsentanter for Rigsdagen, for Arbejdsgivere og Arbejdere samt for Forligsinstitutionen skal have Sæde.

Dette Udvalg skal foretage en Gennemgang af de bestaaende Love og Regler for Bilæggelse af Arbejdsstridigheder og tilvejebringe Forslag til Forelæggelse i Rigsdagen i Oktober 1933, hvorved Samfundets Interesse under Konflikter vedrørende Arbejdsforhold paa behørig Maade sikres.

§ 4. Denne Lov træder straks i Kraft.

Hvad sagde nu Parterne til denne Lov? Som venteligt var Arbejdsgiverne mod den og Arbejderne for den. Disse Standpunkter udelukker imidlertid ikke, at begge Parter stadigvæk er imod permanent tvungen Voldgift. Man kan naturligvis godt være mod permanent tvungen Voldgift af Frygt for, at Voldgiftsafgørelsen skal gaa imod ens Krav, og alligevel være for en vis konkret Voldgiftsafgørelse, nemlig hvis den har imødekommet ens Krav. Arbejderne har heller aldrig betragtet Loven af 31. Januar 1933 som Lov om tvungen Voldgift, hvad den jo heller ikke var, men som en Lov, som forbød en truende Lockout. Det bør dog tilføjes, at naar den just citerede Lov ikke kan betegnes som Lov om tvungen Voldgift, er det først og fremmest, fordi det er en Lov, der var tvungen Voldgift.

Næste Aar blev et fredeligt Aar, uden forsaavidt som der i Foråret blev erklæret Strejke overfor samtlige Slagterier. For at klare denne Konflikt vedtog Rigsdagen en Lov, der lød som følger:

Lov om tvungen Voldgift i Slagteri-Konflikten.

§ 1. Den mellem Andels- og Privatslagterierne og Dansk Slagteriarbejderforbund bestaaende Uoverensstemmelse, der har medført Arbejdsstandsning, vil være at bringe til Ophør ved Afgørelse af en i dette Øjemed af Statsministeren nedsat Voldgiftsret.

§ 2. Voldgiften bestaar af 3 Medlemmer. To Medlemmer, den ene som Formand, udpeges af Den faste Voldgiftsret, og disse skal opfylde Lovens Betingelser for Beskikkelse til fast Dommer i en ordinær Ret. Det tredje Medlem udpeges af Formanden for Forligsinstitutionen, og dette Medlem maa ikke tilhøre nogen Arbejdsgiver- eller Arbejderorganisation.

De juridiske Medlemmer af kollegiale Retter i København er pligtige at modtage Valg til Medlemmer af Voldgiftsretten.

For saa vidt der inden for Voldgiftsretten ikke foreligger Enstemmighed om Afgørelsen af den foreliggende Sag eller i det mindste 2 Stemmer for en bestemt Afgørelse, bliver Sagen at afgøre af den nedsatte Voldgiftsrets Formand som Opmand.

§ 3. Voldgiftsrettens Kendelse er endelig og vil være at afsige inden den 25. April 1934. Kendelsen maa ikke give en ny Overenskomst længere Varighed end et Aar.

§ 4. Uanset om Voldgiftsretten kommer til den Opfattelse, at det foreliggende Forhold er i Strid med indgaaede Overenskomster og omfattes af Loven om Den faste Voldgiftsret, træffes Afgørelsen i denne Sag af den i Henhold til nærværende Lov nedsatte Voldgiftsret.

Der gik nu to Aar, saa kom den fem Ugers Storlockout, der endnu vil være i frisk Erindring. Som bekendt begyndte Lockouten 22. Februar 1936, og først den 17. Marts forelaa et Mæglings-

forslag. Dette Forslag blev vedtaget af Arbejderne, men forkastet af Arbejdsgiverne, dog saaledes at 41 % ved Arbejdsgivernes Afstemning var for Mæglingsforslaget. Dette i Forbindelse med den varslede Slagteriarbejderstrejke fik Regeringen til at gribe ind. Regeringen ønskede ad Lovgivningens Vej at tvinge Arbejdsgiverne til at aabne for Arbejdet igen paa de Betingelser, der var fastsat af Forligsmanden og vedtaget af Arbejderne. Lovforslaget derom blev imidlertid forkastet i Landstinget. Under Tryk af den truende Situation gik Regeringen da paa Forlig om Lovforslag, der fremkom fra Landstingets Underudvalg, og Resultatet blev følgende Lov af 29. Marts 1936; vi refererer kun de i denne Forbindelse vigtige Paragraffer.

Lov om Afgørelse af den mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, Dansk Arbejdsgiverforening og Organisationer udenfor De samvirkende Fagforbund og mellem andre Arbejdsgivere og Arbejderorganisationer bestaaende Uoverensstemmelser m. m.

§ 1. De efter den 21. Februar 1936 iværksatte Arbejdsstandsninger ophører fra og med Mandag den 30. Marts, og Arbejdet genoptages med foreløbig Afregning.

§ 2. Der optages fornyede Forhandlinger angaaende den Del af Forligsinstitutionens Mæglingsforslag af 17. Marts 1936, hvorom der er Uoverensstemmelse mellem Parterne Opnaas der indenfor de paagældende Udvalg inden Forløbet af 5 Dage Enighed om Uoverensstemmelsernes Afgørelse er denne bindende for Parterne. I modsat Fald vil Afgørelsen være at træffe af en i dette Øjemed af Statsministeren nedsat Voldgiftsret.

§ 3. Voldgiftsretten bestaar af 4 Medlemmer, nemlig Formanden for Den faste Voldgiftsret som Formand, et Medlem af Forligsinstitutionen udpeget af denne, og to Medlemmer udpeget af den faste Voldgiftsret

§ 4. De for Voldgiftsretten indbragte Spørgsmaal afgøres endeligt ved en Kendelse, som vil være at afsige inden den 8. April d. A.

§ 5. .. Ordnete Slagterikonflikten i Overensstemmelse med Parternes Aftale.

§ 6. .. Svarede til den just citerede § 4 i Slagteriloven.

Vi har dermed set, hvorledes tvungen Voldgift, trods det, at alle tre Parter, Staten og Arbejderne og Arbejdsgiverne, oprindeligt udtalte sig herimod, alligevel er blevet aktuel herhjemme. Hvorledes kan dette være gaaet til? Det er aabenbart, at der maa være foregaaet noget i Mellemtiden, som har medført, at en eller flere af Parterne nu ser anderledes paa Situationen, og derfor vil det formentlig være af Interesse til en Begyndelse at belyse de Standpunkter, som Parterne indtog i Fællesudvalget af 1908.

Vi citerer Parternes Fællesudtalelse angaaende Interessespørgsmaal:

»Ingen af Parterne kan derfor i Interessestridigheder anbefale den saakaldte »tvungne Voldgift«. Ikke alene i egen Interesse mener man at burde modsætte sig en Ordning, som afskærer Parterne fra deres hidtidige Indflydelse paa Forhold, som hører til deres vigtigste Livsinteresser; men ogsaa af Hensyn til Samfundet fraraader man en Lovforanstaltning, hvorved Statsstyrelsen paa ganske uberegnelig Maade kan paadrage sig moralsk Ansvar for de private Bedrifters Rentabilitet.«

Til Bedømmelse af denne Udtalelse maa det sikkert anbefales, at man lægger noget mere Vægt paa Ordene »i egen Interesse«, end Udtalelsen umiddelbart giver Udtryk for. Den »Grund«, af hvilken man af Hensyn til Samfundet fraraader tvungen Voldgift, er psykologisk set en udpræget Rationalisering, en Rationalisering, som Parterne ikke en Gang har behøvet selv at lave, men efter alt at dømme har faaet gratis foræret af Statens Repræsentant Dr. jur. Ussing. Vi har allerede tidligere nævnt, at Parterne kan være for eller imod en konkret Voldgiftsafgørelse, alt efter dens reelle Indhold, og naar de er mod permanent tvungen Voldgift, skyldes det nu som dengang Usikkerhed med Hensyn til, om fremtidige Voldgiftskendelser vil komme til at gaa imod dem. Man har set Eksempler paa, baade at Arbejderne og i andre Situationer Arbejdsgiverne har været for tvungen Voldgift, naar de regnede med, at Afgørelsen vilde falde ud til deres Fordel.

Udfra den aprioriske Forudsætning, at hverken Arbejdernes eller Arbejdsgivernes Stilling til permanent tvungen Voldgift har forandret sig særlig meget, samler Interessen sig naturligvis om, hvorvidt der er sket nogen Ændring i det Standpunkt, som Statens Repræsentanter indtager. Vi vil da indledningsvis dvæle ved de Argumenter mod tvungen Voldgift, som Ussing fremkom med ved et Fællesudvalgsmøde 8. September 1909, og samtidig se paa de Indvendinger, som den radikale Politiker Overretssagfører Oscar Johansen fremsatte mod Ussings Argumentation. Medens Ussing hentede sin Argumentation fra en politisk Teori, der havde et kraftigt liberalt Islæt, saa var Oscar Johansens Indvendinger af den Karakter, som man maatte vente fra en Mand, der var klar over, at den praktiske Politik endnu ikke ledes saa meget af Principper som af Taktiken: at prøve sig frem, fejle og alligevel se at komme igennem.

Det ene af Ussings to Modargumenter var en videre Udarbejdelse af det, der fandt Udtryk i den ovenfor citerede Fællesudtalelse. Ussing sagde:

»Men ogsaa for Samfundet i sin Helhed vil Indførelsen af tvungen Voldgift — eller med andre Ord Fastsættelse af Arbejdsløn ved en offentlig Domstol — være et Skridt, der drager uberegnelige Følger efter sig. I det Øjeblik, Staten er gaaet ind paa gennem et af sine Organer at bestemme, hvormeget en Virksomhed skal betale den enkelte Arbejder i Løn, har den stillet sig i en ganske anden Stilling til Virksomheden end tidligere. Den har nu paataget sig et vist Ansvar for, at Virksomheden ogsaa er i Stand til at betale den fastsatte Løn, og den Situation vil Virksomheden ikke være sen til at udnytte. Om en Virksomhed kan bestaa uden kunstig Beskyttelse, vil det oftest være Lovgiveren umuligt at komme til Bunds i, men under vort nuværende System kan han ogsaa fraskrive sig Ansvaret; men han vil ikke i saa Henseende kunne fraskrive sig et Ansvar i det Øjeblik, han vil foreskrive, hvor meget Virksomheden skal udrede i Arbejdsløn. Med dette Skridt vil Lovgiveren føle et helt andet Ansvar overfor den paagældende Virksomheds Eksistens, og vi ere da paa sikker Vej henimod protektionistisk Toldpolitik.«

Hertil sagde nu Oscar Johansen følgende (Politikens Kronik 11. 2. 1910):

»Allerede nu paadrager Staten sig jo mangfoldigt Ansvar ogsaa paa dette Omraade. Naar der fastsættes skrappe Regler om Arbejdstid, ialfald i visse Virksomheder og for visse Personer, Børn og Kvinder, eller naar der stilles store Fordringer til Lokaler, Maskiner o. s. v., eller naar der forlanges Forsikring af Arbejderne, paadrager Staten sig saa ikke Ansvaret? Det kan virkelig være overmaade byrdefuldt, maaske uoverkommeligt for den enkelte Forretning. Men det spørger ingen om.«

Oscar Johansen pegede her paa, at Statsmagts Repræsentanter allerede var i fuld Gang med at paatage sig Ansvar af den Art, som Ussing omfattede med Betænkelighed. Og denne Udvikling er jo ikke blevet mindre stærk efter 1910, tværtimod. Hvad specielt Ussings Betænkeligheder ved Protektionismen angaar, maa man sige, at denne Betænkelighed naturligvis ikke kan paaregne noget Hensyn idag, hvor vi ogsaa herhjemme er langt ind i Protektionismen og næppe endnu kan skimte Vejen ud.

Det er et ganske interessant tidstypisk Tegn, at saavel Ussing som Oscar Johansen, naar de tænkte paa det Ansvar, som Staten paatog sig ved at fastsætte Arbejdslønnen, kun havde Ansvaret overfor Arbejdsgiverne i Tankerne. De tænkte begge paa Ansvaret overfor Arbejdsgivernes Økonomi, men det synes ikke at være faldet nogen af dem ind, at Staten ved Lønnens Fastsættelse paatog sig et lignende Ansvar overfor Arbejdernes Økonomi¹).

1) Dette Synspunkt er til Gengæld med Fynd og Klem fremhævet af Forbundsformand Axel Olsen i en Artikel om Fagbevægelsen og Voldgiftsloven, der tager Sigte paa den sidste Voldgiftslov (Se Arbejdsmændenes Fagblad 27. April 1936).

Ussings andet Argument imod tvungen Voldgift var af retsfilosofisk Art. Det lød som følger:

»Det er uberegneligt, om der ved den eventuelle Voldgiftskendelse vil blive lagt de Synspunkter til Grund, som Parterne hver især netop vil fordrage lagte til Grund. Der kan nemlig ikke forud gives Voldgiftsmændene Regler, hvorefter de skulle fælde Dommen, idet Arbejdsgivere og Arbejdere ikke kunne blive enige om, hvilke Hensyn der bør beherske Afgørelsen. Saalænge man ikke mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er naaet til Enighed om Hovedprincipperne for Produktionsudbyttets Fordeling....., tør ingen af Parterne give sin Skæbne i Hænderne paa Voldgiftsdommere, der for Tiden kun have deres egne tilfældige subjektive Sympatier at rette sig efter.«

Heroverfor indvendte Oscar Johansen følgende:

»Det er helt urigtigt, at der kun vilde være tilfældige Sympatier at gaa efter. Afgørelsen af, hvad der bør betales i Løn fra den ringeste Arbejder gennem alle Led til den øverste Leder, træffes jo ogsaa nu baade i Stat, Kommune og private Bedrifter efter en Række Sammenstillinger, Beregninger, Overvejelser, hvorfra de personlige Sympatier meget vel kan holdes ude.«

Johansens Modindvending rammer her ikke det centrale. At en Arbejdsgiver (privat eller offentlig) uinflueret af personlige Sympatier kan bestemme Lønnen for en enkelt Arbejder eller for en mindre Gruppe Arbejdere i Overensstemmelse med den gængse Løn for vedkommende Slags Arbejde i Landet, eller efter lignende objektive Regler, er naturligvis klart. Men efter hvilke objektive Regler skal Dommerne i en Voldgiftsret bestemme den gængse Løn i Landet for en vis Slags Arbejde? Det er det Spørgsmaal, der skal besvares og ikke kan besvares¹⁾. Derfor er

1) Oscar Johansen skrev i Nationaløk. Tidsskr. 1908, Side 568, at man »maaske ved en nøje Granskning af en Forretnings samtlige Forhold kunde bringe en Fastsættelse af en vis Arbejds løn ind under et vist Retfærdighedssynspunkt«. Han nævner dog ikke noget nærmere om Karakteren af dette Retfærdighedssynspunkt. Det maa beklages, at Forfatteren er død og har taget sin Hemmelighed med sig i Graven. Høst skriver i Nationaløk. Tidsskr. 1923, Side 292: »Voldgiftskendelsernes Brugbarhed og Retfærdighed afhænger i overordentlig høj Grad af, hvilke Personer, der fungerer som Opmænd i Voldgiftsretterne, og det vil sikkert ikke blive let i Længden at finde dertil egnede Mænd, der er villige til at paatage sig dette Arbejde. Foruden betydelig Indsigt i økonomiske og sociale Forhold kræves der ganske særegne, personlige Egenskaber.....«. Hvis Høst mener noget særligt med Ordet »Retfærdighed« i denne Sætning, saa maa man deroverfor gøre opmærksom paa, at en bestemt Arbejds løn aldrig nogensinde vil komme til at bunde i nogle af Parternes Retsbevidsthed. En Afgørelse af Arbejds lønnens Højde er ifølge Sagens Natur ikke nogen Retsafgørelse, men en administrativ-politisk Afgørelse. Hvis der er nogen, der ikke skulde

Ussings retsfilosofiske Anmærkning fuldstændig rigtig. Men nu som før vil den næppe have nogen større Vægt overfor Politikere og praktiske Folk. De ønsker det praktiske Livs Vanskeligheder løst, efterhaanden som de opstaar, og retsfilosofiske Betæneligheder er for dem kun gustne Hensyn. Men her kommer vi til det interessanteste Punkt, thi Ussing var ogsaa praktisk anlagt og ønskede Vanskelighederne løst, efterhaanden som de dukkede op. Til den Ende anbefalede han en Forligsmand med ret vidtstrakt Myndighed — og Arbejdsgiverne var ikke sene til at foreholde ham en Inkonsekvens. Thi en Forligsmand udstyret med tilstrækkelig stærk Myndighed vil jo i Kraft af sin Indflydelse paa den offentlige Menig virke nogenlunde som tvungen Voldgift. Hvis man har sagt: »jeg vil ikke anbefale, at Staten bruger sin Magt til at fastsætte Arbejds løn, naar den ikke har nogen objektive Regler, hvorefter den kan foretage denne Bestemmelse«, kan man saa uden en vis Inkonsekvens anbefale Foranstaltninger, der kommer til at betyde, at Staten bruger sin aandelige Magt til at bestemme Arbejds lønnen?

Vi skrev tidligere, at hverken Arbejdernes eller Arbejdsgivernes Holdning til tvungen Voldgift har ændret sig væsentlig, men at Opmærksomheden foreløbig maa koncentrere sig om den Holdning, som Statsmagtens Repræsentanter indtager. For at komme lidt dybere i Aarsagssammenhængen kan det betale sig, at vi deler Undersøgelsen. Saaledes som de politiske Forhold ligger her i Landet, har de Samfundsgrupper, man populært sammenfatter under Begrebet Mellemlasse, stor Indflydelse paa Regeringsmagten, og det har de haft i al den Tid, der er forløbet af det 20. Aarhundrede. Vi vil da først se paa Mellemlassens, Vælgernes, Holdning, og dernæst paa Regeringens, de valgte, Holdning, som delvis, men ikke fuldstændig, er et Produkt af deres Vælgeres.

Mellemlassens Holdning overfor Arbejdskampe er Udtryk for en ganske enkel psykologisk Reaktion. Manden fra Mellemlassen føler sig som den uskyldige Tredjemand. I det Øjeblik, han bliver

være klar over dette, bedes de venligst læse § 3 og § 4 i Lov om tvungen Voldgift i Slagterikonflikten, se Side 240 og § 4 og § 6 i Lov om Afgørelse af den mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund . . . o. s. v. af 29 Marts 1936, se Side 241, hvorefter det klart fremgaar, at Voldgiftsretten som Følge af Statsmagtens Paabud havde at dømme, og havde at dømme inden en vis Tid. Paalægget var aabenbart af lignende Art som det, en Minister giver en Departementschef om at ordne en vis Sag.

økonomisk ramt af en Arbejdsstridighed, føler han sig som en tilfældig forbipasserende, der faar Klø under Gadeoptøjer. Med en næsten instinktiv Reaktion vil han forlange, at der bliver sat en Stopper for sligt. Jo større Arbejdsstridighederne er, jo større Sandsynlighed er der for, at han bliver ramt direkte økonomisk, og jo større vil hans Interesse være for tvungen Voldgift. De fjernere Virkninger af tvungen Voldgift indgaar slet ikke i Overvejelserne.

Psykologisk gør der sig imidlertid ogsaa et Par andre Ting gældende. Spredte Grupper og mange enkelte Individier indenfor Mellemlassen føler en vis Uvilje mod Arbejdernes organiserede Fremmarch, mens de tænker med forholdsvis mindre Misundelse paa de Kapitalister, der økonomisk set ligger over dem. Det er ligesom en Løber i et Væddeløb, der ganske uvilkaarlig føler større Uvilje mod den bagfra kommende Konkurrent, der truer med at overhale ham, end overfor den Løber, der ligger flere Banelængder foran.

Endnu vil vi fremhæve et tredje Moment til Forklaring af, hvorfor Folk fra Mellemlassen er imod Arbejdsstridigheder. Thi det er sikkert ikke alene, fordi det berører dem direkte økonomisk (i nogle Tilfælde berører det dem maaske ikke økonomisk), heller ikke alene, fordi de er misundelige paa Arbejdernes Fremgang (thi mange indenfor Mellemlassen under sikkert Arbejderne det godt). Men der er for Folk, der ikke selv har nogen Konflikt løbende, en Tilskyndelse til at gaa ind for Stabilitet og Harmoni i Gruppen (Samfundet, »Nationen«). Det er et simpelt Udslag af den meget vage, men utvivlsomme Disposition til Gruppedannelse og Gruppebevarelse, som man undertiden kalder Gruppeinstinkt. Hvis man ikke selv har noget, man er særlig utilfreds med, ønsker man ikke Roen forstyrret, den Ro, der stammer fra ens tryghedsgivende Tro paa at være Medlem af en Gruppe, der holder sammen¹⁾. Altsaa Mellemlassen, som kun ser sin iøjnefaldende, men derfor maaske alligevel kun tilsyneladende Interesse i, at Konflikter ikke kommer til Udbrud, ønsker Balance og Harmoni i Samfundet; dette bliver dens Ideal.

Det er imidlertid ikke nok med at have et Standpunkt, man maa ogsaa have gode Grunde til at have dette Standpunkt, og saa-

1) Har vi ikke allesammen oplevet det under vor Barndoms Skovture, naar der opstod Skærmydsler blandt mindre betydende Medlemmer af Flokken, at Far slog i Bordet og sagde: Nu skal I F. g. m. holde Fred og more jer. Og han var meget vred, hvis man ikke omgaaende morede sig.

ledes opstaar gennem psykologiske Rationaliseringer Mellemlklassens »Beviser« for tvungen Voldgift. Disse Beviser kan ikke staa for en nærmere Kritik. Mellemlklassens Ideologi indeholder, hvad dette Spørgsmaal angaar, forskellige svage Punkter. Nu er jeg i og for sig ikke Tilhænger af, at man skal angribe Folks Ideologi, blot fordi den paa eet eller flere Punkter er præget af Illusioner. Hvis Illusionerne kan vare Individernes lille Liv ud, saa de ikke kommer ud for en barsk Opvaagnen, bør man vel benytte sin Tid til noget andet end at forstyrre deres aandelige Ro. Men jeg tror ikke, at Mellemlklassens Illusioner om tvungen Voldgift kan undgaa at blive dem en Skuffelse, hvis man da søger at realisere den tvungne Voldgift. Jonathan Swifth har sagt: »Happiness is a perpetual possession of being well deceived«. Men denne Illusion vil ikke kunne forblive »perpetual«.

Vi vil ganske kort fremstille Mellemlklassens Syn paa Arbejdsstridigheder og tvungen Voldgift i dets mere rationaliserede Former, hvor Klasse- eller Gruppesyndpunkter bliver kamufleret som »Samfundssyndpunktet«. For at tage et ældre Eksempel, kan man læse i Beretningen fra Fællesudvalget af 17. August 1908, Bilag 6, 1. Side:

»Thi den ubegrænsede Frihed til at etablere Arbejdsstandsning er ofte blevet misbrugt. Dette gaar naturligvis først og haardest ud over de paa-gældende Parter selv, men der er endnu en hidtil mindre paaagtet Interessent, som har baaret og bærer sin ikke ringe Del af Omkostningerne ved de kostbare Arbejdsstandsninger. Denne Interessent er Samfundet.«

Der vilde intet videnskabeligt være at indvende mod Sprogbrugen, hvis der i Stedet for »Samfundet« havde staaet »de andre Samfundsgupper«. Men der er mere politisk Slagkraft i Ordet »Samfund«, og man ser da glat væk fra den videnskabelige Tilnærmelse, der ligger i at udgive visse Samfundsgruppers formentlige Interesse for Samfundets Interesse. I Aarene omkring den Tid, hvor Fællesudvalget sad, slog den her omtalte Sprogbrug nu an i Pressen og den politiske Debat, og saaledes blev Mellemlklassesyndpunktet kamufleret. Paa den Tid opstaar ogsaa Sammenligningerne mellem Organisationernes industrielle Fejderet og Middelalderens Fejderet. Arbejdsgiverne og Arbejderne blev sammenlignet med Middelalderens Røverriddere og fejdende Bykommuner, og man fremhævede, hvorledes de nationale Statsdannelser havde slaaet Feudaltidens Overgreb ned. Efter Gustav Philipsen var det ganske særlig Natrenovationsstrejken i 1906, der havde opskræmt Borgerskabet i København. Denne Strejke blev da i særlig Grad Basis for de Rationaliseringer, der blev kaldt

Samfundssynspunktet og lejlighedsvis det nationaløkonomiske Synspunkt. Og derfra stammer da Henvisningerne til Røverridderne Sire de Courcy og Thierry le Tricheur og den retsindige Statsmagt, der skred ind for at standse Slagsmaalene. Det er vidunderligt at tænke sig, at der udaf en saa verdslig Jordbund sprang saa megen Romantik.

Vi har hidtil omtalt det saakaldte »Samfundssynspunkt« paa Arbejdsstridigheder som et Mellemlassesynspunkt. Det vil ikke undre sociologisk indstillede, at Embedsmandssynspunktet rundt regnet er det samme. Den ubevidste eller bevidste Kamouflering, det faar, er ogsaa praktisk talt den samme, hvad enten Synspunktet med Fynd hævdes af en af Mellemlassens politiske Førere eller finder sit Udtryk i interesserede Embedsmænds mere afdæmpede Tale. Kamoufleringen bestaar i, at man bevidst eller mere sandsynligt ubevidst anvender en Sprogbrug, der giver Tankegangen en objektiv Karakter. Her hidsættes et enkelt Citat som Eksempel¹⁾:

»Det er muligt, ja vel sandsynligt, at tvungen Voldgift en Gang bliver almindelig, idet et Samfund som saadant ikke i Længden kan finde sig i de Forstyrrelser og Rystelser, som omfattende og langvarige Arbejdskampe maa medføre, og hvorved hele Landet lider saa stor Skade, men før man kan gaa dertil, maa der skabes større Samfølelse mellem Arbejdere og Arbejdsgivere end Tilfældet er nu.«

Vi indskyder den Bemærkning, at Ordet »Landet« sikkert staar for »Samfundet«, da det ellers ingen Mening giver. Det afgørende er imidlertid, at hvis der ikke findes tilstrækkelig Samfølelse mellem de forskellige Klasser, fordi Særinteresserne overvejer Fællesinteresserne, saa er »Samfundet som saadant« kun en politisk Talemaade. Faar vi den tilstrækkelige Samfølelse mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, saa har vi paa eet uhyre vigtigt Punkt skabt det Samfund, »der ikke i Længden kan vedblive at finde sig i de Forstyrrelser og Rystelser, som omfattende og langvarige Arbejdskampe medfører«, men saa bliver de jo ogsaa forhindret af Samfølelsen uden Hjælp af tvungen Voldgift, og hele Problemet opløser sig i intet. Lad os indtil denne Tid ikke tale om »Samfundet som saadant« som Interessent i Arbejdsstridigheder, thi dette luftige Begreb er indtil da kun Udtryk for en politisk Ønskedrøm. Det vil ifølge Sagens Natur altid være *S t a t e n s R e p r æ s e n t a n t e r*, der griber ind i Arbejdsstridigheder, og ikke »Sam-

1) H. Høst: Tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder i New Zealand og Australien. Nationaløk. Tidsskr. 1923, Side 294.

fundet som saadant«. Kun i de Tilfælde, hvor Statens Indblanding er Udtryk for Parternes Retsfølelse og Samfølelse, vil Parterne anerkende Statens Repræsentanter som Udtryk for Samfundet. Dette finder vi indenfor Arbejdsstridigheder med Hensyn til de saakaldte Retsstridigheder, men hidtil ikke med Hensyn til Interessestridigheder. Spørgsmaalet er nu, om de Statsindgreb i Interessestridigheder, vi har haft i de sidste Aar, skyldes en voksende Samfølelse, en mer eller mindre dunkel Erkendelse af, at vi under de nuværende politiske og økonomiske Forhold »alle er i een Baad«, eller blot er et Udtryk for den til enhver Tid siddende Regerings Uvilje mod store Konflikter og Mellemlassens større politiske Indflydelse. Til dette Spørgsmaals forskellige Sider vender vi os senere, idet der endnu staar et Par Ting tilbage. Vi har fulgt det saakaldte »Samfundssynspunkt« overfor Arbejdsstridigheder fra dets Fremkomst i Debatten og op til den nyere Tid gennem spredte Eksempler. Tilbage staar at berette, at den Sprogbrug, som det paagældende Synspunkt benytter sig af, har fundet Vej ind i Lovforslag og Love. Man bedes gennemlæse første Linje i det ovenfor citerede »Udkast til foreløbig Lov om Afslutning af Iværksættelse af Arbejdsstandsning«, og Slutningen af § 3 i Lov af 31. Jan. 1933.

Vi har i det foregaaende forklaret Mellemlassens psykologisk set yderst simple Reaktion overfor Arbejdsstridigheder, og forklaret, hvorledes Interessen for tvungen Voldgift er vokset frem; dernæst har vi betragtet de Rationaliseringer, der er Kernen i Argumenterne for tvungen Voldgift. Og tilsidst har vi set, hvorledes disse Rationaliseringer har vundet Indpas i Motiveringen for de arbejdsretlige Nydannelser. Tilbage staar nu, hvad Mellemlassen angaar, følgende Spørgsmaal: Vil en permanent Lov om tvungen Voldgift virkelig sikre Mellemlassens Interesser paa de her omhandlede Omraader? Eller er Mellemlassens Interesser for tvungen Voldgift mere et Udtryk for en næsten instinktiv Reaktion end for rolige og dybtgaaende Overvejelser?

Det siger sig selv, at det i og for sig ikke er Arbejdsstridigheder i al Almindelighed, der spiller saa stor Rolle for Mellemlassen. Man henviser gerne til, at der »for Samfundet« spildes en Masse Arbejdsdage ved Strejker og Lockouts. Men den Fortjeneste, der udebliver ved tabte Arbejdsdage, der skyldes Strejker og Lockouts, er kun en lille Del af den Fortjeneste, der udebliver ved tabte Arbejdsdage, der skyldes Arbejdsløshed. Nej, det er de store og omfattende Arbejdskampe, der maa fore-

komme Mellemlassen særlig skadelige, fordi de betyder et pludseligt og kraftigt Fald i Omsætningen og dermed i Fortjenesten for store Kredse af Mellemlassen. Da nu Udviklingen er gaaet i Retning af stadig større og mere omfattende Arbejdskampe, er det ogsaa klart, at Mellemlassens Repræsentanter nu med større Kraft gaar ind for tvungen Voldgift. Og det er formodentlig en af Grundene til, at tvungen Voldgift er blevet en politisk Foreteelse ogsaa herhjemme.

Men det, Mellemlassens Repræsentanter gerne helt overser, er, at Mellemlassen nyder store Fordele af det Pres i Retning af økonomiske Fremskridt, som Fagbevægelsen betyder. Dette Synspunkt blev allerede fremhævet af Jak. Kr. Lindberg i en Diskussion om tvungen Voldgift i Nationaløkonomisk Forening 1910¹⁾. At Arbejdernes faglige Lønaktioner er en vigtig Spørgsmaal for Arbejdsgiveren til at indføre forbedrede Arbejdsmaskiner og Arbejdsmetoder, er ogsaa efterhaanden anerkendt af den nationaløkonomiske Videnskab. Jeg skal her blot henvise til J. W. F. Rowe's i 1928 udkomne Standardværk: »Wages in Practice and Theory«. I Kap. 10 tager Rowe de gamle Arbejdslønsteorier op til fornyet Overvejelse, idet han belyser dem ud fra Erfaringer om moderne kollektiv Lønfastsættelse. Han naar til det Resultat, at Fagforeningernes Lønkrav er en Stimulans for Arbejdsgivernes Fremskridtsvilje. Een Ting er nu helt givet, og det er, at saalænge vi ikke overalt har fuldstændige Monopoler, der fastsætter Priserne paa de færdige Varer, er der en Tendens til, at Mellemlassen automatisk faar Andel i de økonomiske Fremskridt gennem relativt lavere Priser. Denne vigtige Post paa Regnskaberne maa ikke glemmes, naar man skal finde ud af Mellemlassens virkelige Interesse med Hensyn til Arbejdsstridighederne. Der er næppe nogen Tvivl om, at kunde man undgaa de store, omfattende Arbejdsstandsninger, vilde Arbejdernes Lønaktioner iøvrigt kun være til Fordel for Mellemlassen. Regnskabet kan naturligvis ikke gøres op, men det er overvejende sandsynligt, at de Summer, der spildes ved tabt Fortjeneste under Arbejdskampe, bliver kraftigt vejet op af de Andele i de økonomiske Fremskridt, som senere tilflyder Mellemlassen paa den ovenanførte Maade. Hvis dette er rigtigt, kaster det iøvrigt et ganske pudsigt Lys over følgende velkendte Ræsonnement. Under Henvisning til forskellige histo-

1) Se Nationaløk. Tidsskr. 1910, Side 108.

riske Erfaringer angaaende tvungen Voldgift, har man sagt følgende: »Mellemklassens Hovedinteresse er Arbejdsfred; da nu tvungen Voldgift ganske øjensynligt ikke skaber Arbejdsfred, bortfalder Berettigelsen for Voldgift.« Ogsaa fra et tvivlsomt Udgangspunkt kan man naa til et rigtigt Resultat!

Vi har dermed gennemgaaet Mellemklassens¹⁾ Stilling til Arbejdskonflikter i brede Træk. Som Følge af den større politiske Indflydelse, Mellemklassen for Tiden har i Danmark, er den naturligtvis meget vigtig, men til en Forklaring af, hvorfor Voldgift i Interessekonflikter er blevet saa aktuel, som den er, maa vi af den tidligere nævnte Grund udstrække vor Undersøgelse til Regeringens Stilling til Arbejdsstridigheder.

En Regering væsentlig udgaaet fra Mellemklassen vil aldrig i Arbejdsstridigheder gaa blankt ind for Arbejdsgivernes Standpunkt; dette er en historisk Kendsgerning, der faar sin Forklaring deri, at Regeringens egen Stilling vil blive prekær, hvis det blev aabenbart, at de økonomiske Herskere ogsaa havde den overvejende politiske Magt. At gaa ind for Arbejdsgivernes Standpunkt vil ogsaa stride mod den politiske Ideologi, som behersker Regeringsmedlemmer udgaaet fra Mellemklassen og ledende Embedsmænd. Det er saa iøvrigt ligegyldigt, om Ideologien er konservativ (Staten staar over Klasserne) eller demokratisk-radikal (man skal hjælpe de smaa). Hertil kommer, at de paagældende Politikere og ledende Embedsmænd som Følge af deres klasse-mæssige Oprindelse paa dette Punkt vil være behersket af en harmoniøkonomisk Opfattelse. Af noget lignende Grunde vil en saadan Regering heller ikke gaa ind for Arbejdernes Standpunkt i Arbejdsstridigheder. Tidligere var de skiftende Regeringers Stilling da ogsaa den, at man skulde lade Parterne udkæmpe deres Stridigheder selv. Undtagelse gjorde man kun i to Tilfælde: Regeringen greb ind i Arbejdsstridigheder, hvis de medførte Brud paa den offentlige Orden eller overhængende Fare derfor. Det andet Tilfælde var dette, at det saa ud til, at den ene Part var ved at blive saa svag, at man kunde frygte, at Sejrherreren kunde diktere saa skrappe Vilkaar, at der deraf vilde flyde megen Bitterhed i de kommende Aar. Bortset fra disse to Tilfælde,

¹⁾ Det siger sig selv, at Forfatteren er klar over, at der ogsaa indenfor Mellemklassen findes økonomiske Modsætninger, og at det derfor i mange Tilfælde er forkert at behandle denne Klasse som en Helhed. Med Hensyn til det her omhandlede Spørgsmaal turde det dog være berettiget.

hvoraf det sidste endda ikke havde megen praktisk Betydning, greb Regeringerne ikke ind i Arbejdsstridighederne. Men saa — det begyndte allerede før Verdenskrigen — voksede den tidligere beskrevne Interesse for Arbejdsstridigheder frem i Mellemlassen, og det medførte, at de Regeringer, der væsentligt var udgaaet fra denne Klasse, ogsaa i højere Grad maatte interessere sig for Arbejdsstridighederne. Det er dog tvivlsomt, om dette alene havde været tilstrækkeligt til at gøre tvungen Voldgift til en Aktualitet. Naar Staten nu synes mere tilbøjelig til at gribe ind end tidligere, skyldes det vel overvejende dette, at Regeringerne, i Sammenligning med hvad der var Tilfældet for 25 Aar siden, i langt højere Grad gaar ind for en positiv økonomisk Politik. Staten er paa den Maade blevet Interessent i mange flere økonomiske Brancher end tidligere og bliver derfor interesseret i Arbejdsfred. Hvis Arbejdsstridighederne saa truer Arbejdsfreden paa de Omraader, der er gennemvævet af Regeringens Politik, er denne Politik truet og dermed ogsaa Regeringen. Et klart Udtryk herfor finder vi i Staunings Tale ved De samvirkende Fagforbunds Generalforsamling den 8. Maj 1934, hvor han udtalte følgende:

»Liberalismens Tid er forbi, og Kræfternes frie Spil anerkendes ikke. Vi lever nu under kontrolleret og reguleret Kapitalisme, men det giver ikke ukontrolleret Frihed for andre Magter og Retninger. Vi har ikke Raad til at lade alt falde for at bevare Friheden til Slagsmaal, der ligger udenfor den Linje, som de almindelige, organiserede Arbejdere har valgt.«

Baggrunden for denne Udtalelse var Slagterikonflikten. Fra nationaløkonomisk Side har denne Opfattelse fundet Støtte fra Professor Westergaard, der i sin Pjece: Hvor glider vi hen? skriver følgende:

»Ogsaa paa andre Punkter maa man søge at faa en anden Indstilling. Foran har jeg talt om den Konservatisme, hvormed mange holder fast ved de nuværende Organisationer af Arbejdere og Arbejdsgivere. Hvis det Offentlige i større Stil skulde blive Driftsherre, ja selv om det bliver private, der kommer til at overtage de paagældende Produktioner, kan man vanskeligt tænke sig de nuværende Bestemmelser om Bilæggelse af Arbejds konflikter opretholdt. De er uforenelige med Prisregulering. Man maa forberede sig paa helt andre Metoder, og vi har jo da ogsaa herhjemme Præcedens for, at Striker og Lockout uden videre kan forbydes indenfor et vist Tidsrum.«

Forskellige fremtrædende Fagforeningsledere har fremsat Betæneligheder ved den skabte Præcedens. Deri ligger ikke, at de har været imod de enkelte Tilfælde af tvungen Voldgift, vi alle-

rede har haft. Tværtimod maa man sige, at saavel Lederne som Flertallet af de fagorganiserede Arbejdere synes at have været for de enkelte Voldgiftsløsninger. Synspunktet er dette, at de enkelte Voldgiftsafgørelser faktisk har været rettet mod Lockouts og ubehagelige Krav fra Arbejdsgivernes Side, Krav, der var fremkommet paa et Tidspunkt med stor Arbejdeløshed, hvor derfor Fagforeningernes taktiske Stilling ikke var den bedste. Man har været tilfreds med, at der har været en Høg over Høgen. Arbejdsgiverne har troet at kunne vinde Spillet ved at samle alt Konfliktstoffet til Løsning ved store Lockouts — og saa bliver disse forbudt! Saa langt saa godt set fra de fagorganiserede Arbejders Synspunkt. Men deri ligger ikke, at disse skulde være endelig vundet for Tanken om tvungen Voldgift. Enkelte historiske Erfaringer har vist, at Arbejderne har været tilfredse med Voldgiftskendelser i Prisdalstider, fordi Voldgiftsafgørelserne skærmede dem mod Nedskæringer. Men de danske Fagforeningers vellykkede Modstand mod Nedskæringer i Tiden 1929—1931 var deres eget Værk — uden Hjælp af Voldgift. Arbejderne vil maaske snarest være for Voldgiftsafgørelser i Tider med svagt opadgaende Priser, naar Arbejdsløsheden endnu er stor og virker som en Klods om Benet paa den faglige Aktionsevne. Men det er tvivlsomt, om Voldgiftskendelserne vil og kan sikre Arbejderne mod svære Tab i Tider med stærkt stigende Priser og ringe Arbejdsløshed. Og i hvert Fald vil Arbejderne i saadanne Situationer forvente, at de kan faa mere ved Aktion end ved Voldgift. Derfor er der Uro ved Tanken om at skulle fraskrive sig Retten til at kæmpe for Lønnen.

Situationen er da denne, at paa den ene Side har vi en statskapitalistisk Udvikling med stigende Statskontrol og Statsregulering. Gennem Industrikoncessioner, Beskæftigelsespolitik, Landbrugsordninger og Handelsaftaler er Staten blevet levende interesseret i, at der findes Arbejdskraft paa omfattende økonomiske Omraader. Paa den anden Side er Privatkapitalismen kun reguleret, ikke afskaffet: de økonomiske Modsætninger mellem Arbejdsgiverne som Kapitalens Repræsentanter og Arbejderne findes stadig. Saalænge Udviklingen i Retning af Statskontrol ikke er gaaet saa langt, at de Priser, hvori Arbejderne er interesseret, er under praktisk talt fuldstændig Kontrol, og saa længe Arbejdernes Repræsentanter ikke har faaet Ret til større Indseende i Udbyttets Fordeling mellem Kapital og Arbejde, saa længe vil Arbejderne antagelig i hvert Fald være mod en permanent

Lov om tvungen Voldgift. Da det ikke er overvejende sandsynligt, at de to nysnævnte minimale Arbejderkrav vil blive opfyldt i den allernærmeste Fremtid, melder der sig da følgende Spørgsmaal: Kan det nytte noget under disse Omstændigheder at fastholde Tanken om en permanent Lov om tvungen Voldgift, og hvad vil Virkningerne ved Indførelse af en saadan Lov være?

Nu ved jeg naturligvis godt, at Landet politisk set ligger saaledes, at der ikke er større politiske Chancer for, at vi faar en permanent Lov om tvungen Voldgift i den allernærmeste Fremtid, men jeg ved ogsaa, at hvis praktisk talt alt arbejdsmæssigt Konfliktstof bliver samlet og en Gang om Aaret afgjort ved en speciel Voldgiftslov, saa vil Virkningerne deraf i det lange Løb ikke kunne være andre end dem, der vil indtræde, hvis vi havde en permanent Lov om tvungen Voldgift.

Hvad er da de sandsynlige Virkninger? Først og fremmest en Svækkelse af de gamle velorganiserede, reformistiske Fagforeninger. (Hvis de da bøjer sig for Voldgiftsloven; noget andet er, hvis de strejker imod Loven¹). Dette forklares saaledes: I det lange Løb vil den Arbejder, der ikke er særlig politisk interesseret, have svært ved at indse Nyttens af at staa i en Fagforening, der ingen Indflydelse har paa Lønnens Højde, og som ingen Indseende har med Kapitalens Udbytte. Men en saadan Svækkelse er vist næppe til økonomisk Fordel for Mellemlassen. Der er endnu et godt Stykke Vej tilbage, indtil vi naar til det Punkt, hvor de fattigste og uorganiserede Arbejdere her i Landet er kommet blot nogenlunde paa Linje med de organiserede Byarbejdere. De Opgaver,

1) Dette er en Eventualitet, man maa regne med. Vi kan her bl. a. henvisse til de norske Erfaringer. I 1928 var Byggefagene i Norge ude i en stor Konflikt, en Voldgiftsret blev nedsat, Dommen slog Arbejdslønnen ned med 12 %. Der udbrød da Strejke mod Voldgiftsdommene. Dette var naturligvis ulovligt, og Sagen blev indbragt for Arbejdsretten. Men i første Møde foreslog Arbejdsrettens Formand, at Parterne skulde gaa i fri Forhandling om Sagens Løsning. For at citere Debes: »Det skedde. Og det lykkedes partene at samarbejde sig til en løsning som gav arbejderne et mindre lønnsnedslag (ca. 6 pct.) Hele denne saks forløb er med rette blitt betegnet som det avgjørende nederlag for den tvungne voldgift.« (Samfundets Krav, Decbr. 1933, Side 108—109). Medens dette skrives, kommer følgende Meddelelse fra Grækenland: »Diktatur i Grækenland. Regeringen har indført Belejringstilstand som Modforanstaltning mod den erklærede Generalstrejke. Generalstrejken erklæredes af den kommunistisk beherskede Fagforeningsunion som Protest mod en nylig vedtaget Lov, der fastsætter visse Minimumslønsatser, og indfører tvungen Voldgift i Arbejdskonflikter. (Berl. Tidende. 6. August 1936; min Udhævelse.)

der ligger her, ser Fagbevægelsen og søger at løse dem. Hvis den faar Lov hertil, vil dens Arbejde i Fremtiden som hidindtil være en Drivfjeder til økonomiske Fremskridt, som ogsaa Mellemlassen vil faa Andel i, jfr. tidligere.

En anden Virkning vil være den, at Spørgsmaalet om, hvem der skal underholde de Arbejdsløse, vil indtræde i en hel ny Fase. Naar de arbejdende Arbejdere nu betaler en væsentlig Del af de Arbejdsløses Underhold gennem Bidrag til Arbejdsløsheds-kassen, Bidrag, der økonomisk betyder saare meget for den enkelte Arbejder, saa er det dog for en ikke uvæsentlig Del af den Grund, at de derved faar Ryggen fri i Lønstridigheder. Hvis nu Arbejdsstridigheder forbydes een Gang for alle, eller hver Gang de dukker op, hvor finder vi saa Gennemsnitsarbejderens Interesse i at fortsætte paa dette Punkt? Gennemsnitsarbejderen vil naturligvis privat støtte de Arbejdsløse, han personlig er i nær Kontakt med, men den organiserede Hjælp vil han ikke mere kunne forstaa, at han i særlig Grad skal bidrage til. Men de Vanskeligheder, der her dukker op, behøver vi vist ikke nærmere at fordybe os i.

Idet vi gaar videre med Opregning af Virkningerne, maa man meget stærkt understrege, at hverken Strejkeforbud eller Svækkelse af de gamle, reformistiske Fagforeninger vil endeligt standse Aktioner fra Arbejdernes Side. Men Aktionerne vil antage andre Former. Ved at slette Sondringen mellem Retskonflikter og Interessekonflikter og gøre alle Konflikter til Retskonflikter, opnaar man blot, at Arbejdsretten mister sin Retskraft. Der skal nu engang mere til, for at Papirbestemmelser faar Retskraft end det, at Bestemmelserne har Politiet bag sig. Bestemmelserne maa hvile i Folks Retsbevidsthed. Vi vil ikke faa færre Strejker, men sandsynligvis flere Strejker. Vi kommer tilbage til Tiden med de smaa raske, uvarslede Strejker, og Indstillingen blandt Arbejderne bliver syndikalistisk-revolutionær. Dette viser Erfaringerne fra Australien, New Zealand og Norge¹). De, der med Opmærksomhed følger Forholdene paa Arbejdsmarkedet herhjemme, vil heller ikke have kunnet undgaa at lægge Mærke til, at Syndikalismen herhjemme allerede nu udfolder en større Aktivitet (Eksempel: Strejken i Silkeborg og Udgivelsen af et agitatorisk Ugeblad).

¹) Se herom, hvad New Zealand og Australien angaar, H. Høsts Afhandling i Nationaløk. Tidsskr. 1923 (Side 281, 85 og 87) og Debes Artikkel i »Samfundets Krav«, December 1933, Side 108—11.

Man vil maaske heroverfor indvende, at de Aktioner, det kommer til at dreje sig om, vil være ulovlige og kunne standses ved Domme, Bøder og Fængsel. Erfaringer viser imidlertid, at det i fredelige demokratiske Samfund er umuligt at finde egnede Tvangsmidler¹). Hvis det økonomisk-politiske System er fascistisk, kan Strejker — i hvert Fald for en Tid — forhindres ved en rundhaandet Anvendelse af Koncentrationslejre og andre terroristiske Midler. Men man maa blot ikke tro, at Kampen mellem Arbejdere og Arbejdsgivere dermed er standset. Kampen kommer blot til at foregaa paa selve Værkstederne (den stille Kamp), jfr. bl. a. den engelske Nationaløkonom Layton's Kronikker om Forholdene i Nazityskland. Kampformerne bliver Sabotage og ca-canny.

Det siger sig selv, at Mellemlassen har ingen Interesse i en saadan Udvikling. Men det er endnu vigtigere at gøre opmærksom paa, at det er overvejende sandsynligt, at Arbejdsgiverne heller ikke har nogen Fordel deraf. En Tilstand med stille Kamp paa Værkstederne og spredte, pludselige, illegale Strejker er jo meget værre for dem, end en Tilstand, hvor Arbejdsstridighederne afgøres som indtil fornylig. Arbejdsgiverne har da ogsaa forlængst med stor Maalbevidsthed og ikke ringe Sukces arbejdet sig bort fra den førstnævnte Tilstand og over til den anden. Til Støtte for denne Paastand hidsættes følgende Citat fra Jak. Kr. Lindberg's Artikkel om tvungen Voldgift i Nationaløk. Tidsskr. 1910, Side 93—94:

»Den store Lockout betød et Vendepunkt i Arbejdsgiverforeningens Stilling overfor Fagforeningerne, hvilket maaske tydeligst ses deraf, at det nu blev fremført som en af de væsentlige Mangler ved Fagforeningsbevægelsen, at Fagforeningsledelsen ikke havde tilstrækkelig Myndighed overfor Medlemmerne til at skaffe indgaaede Overenskomster respekterede, ligesom de samvirkende Fagforbund savnede en lignende Myndighed overfor de underordnede Organisationer. Hidtil havde Slagordet jo tværtimod været, at Fagforeningslederne øvede et utaaleligt Tyranni overfor Medlemmerne!

Grunden til denne forandrede Stilling maa søges i det Hovedformaal, som Arbejdsgiverforeningen havde sat sig, nemlig at skabe Sikkerhed for, at indgaaede Overenskomster blev respekterede, saaledes at de mange smaa, men højst generende Konflikter om denne Art Sager kunde undgaaes. Foruden dette Formaal, havde Arbejdsgiverforeningen naturligvis et andet og ikke mindre vigtigt, nemlig at danne det solide Rygstød for de enkelte Fag, naar disse var indviklede i Interessekonflikter

Ved Løsning af den første Opgave, der maaske i Arbejdsgiverforeningens første Aar opfattedes som den vigtigste, var det, at man nu maatte ønske,

1) Jfr. Høst, Nationaløk. Tidsskr. 1923, Side 287.

at de samvirkende Fagforbund indtog saa stærk en Stilling som muligt overfor de enkelte Organisationer. Med stor Klogskab indsaa man fra Arbejdsgivernes Side, at den af Arbejderne skabte store Fællesorganisation kunde blive af overordentlig Værdi for Arbejdsgiverforeningen derved, at de samvirkende Fagforbund kunde benyttes til at skabe Fred paa Retstvistighedernes store Omraade. Men man var paa den anden Side i Arbejdsgiverforeningen ogsaa klar over, at den saaledes opnaaede meget betydelige Fordel naturligvis ikke kunde faas for ingen Ting. Den maatte købes derved, at Arbejdsgiverne gjorde Indrømmelser til de samvirkende Fagforbund, naar det drejede sig om Interessekonflikter. Og man fandt sig derfor i, at man maatte gaa med til en jævnt fremadskridende Forbedring af Arbejdsvilkaarene.«

Til dette Citat behøver vi kun at føje dette, at Arbejdsgivernes Interesse i den enkelte Fagorganisations Magt over Arbejderne naturligvis ikke er mindre end deres Interesse i de samvirkende Fagforbunds Magt over de enkelte Fagforeninger. Maaske vil hele denne Betragtning forekomme besynderlig, og vi vil derfor hidsette endnu et Par Citater til Støtte for den. I Februar 1910 holdt L. V. Birck en Tale i Folketinget, der udkom som Pjece med Titlen. »Arbejdsgivere og Arbejdere«. Her kan man Side 2 læse følgende:

»Den Maade, hvorigennem Fagforeningerne have været til størst Fordel for Samfundet er ved, at de have skaffet os en Underklasse, der ganske vist er sig sin Stilling bevidst, og som er utilfreds med den, men denne Underklasse staar samlet og organiseret under Ledere, der have Ansvaret, Ledere, som kende det øvrige Samfund, Ledere, som man kan forhandle med, og som kan binde og fastholde paa deres Klasses Vegne Det er i Virkeligheden efter mit Skøn et stort Gode at have Underklassen samlet og organiseret, saa at man kan forhandle paa lige Fod med dem og binde dem til at holde Aftaler. Jeg tror, at dette Synspunkt til en vis Grad deles af vore Arbejdsgivere.«

At Birck ogsaa havde Ret m. H. t. dette sidste Punkt, kan man se af Diskussionen i Nationaløkonomisk Forening den 22. Oktober 1908, hvor Direktør Hauberg udtalte følgende. »Arbejdsgiverforeningen vil fremfor alt have Arbejdernes Organisation bevaret; Arbejdsgiverne kunde ikke være tjent med at kæmpe mod Marodører¹⁾). Det kan ogsaa i den Forbindelse nævnes, at en Korrespondent til Berlingske Tidende under Forsommerens store franske Strejker skrev følgende: »Situationen er nu ved at blive alvorlig for Arbejdsgiverne, da det jo væsentlig er Uorganiserede, der strejker, og derfor finder Arbejdsgiverne ingen myndig Ledelse hos Modparten, som de kan forhandle med.«

1) Nationaløk. Tidsskr. 1908, Side 175.

Naar jeg har dvælet saa indgaaende ved dette Punkt, er det ikke, fordi jeg med historiske Eksempler vil afskrække Arbejdsgiverne fra direkte at arbejde paa tvungen Voldgift — for det gør de ikke! — men for at advare dem mod indirekte at gøre det. Hvis de ikke opgiver de sidste Aars stejle Politik, og igen begynder at vise klog Eftergivenhed i Interessestridigheder, er der en Fare for, at vi ender med permanent tvungen Voldgift, med de just beskrevne Virkninger.

Det maa understreges, at disse Betragtninger over Virkningerne af tvungen Voldgift kun sigter paa det Tilfælde, at man indfører tvungen Voldgift uden stærk statslig Priskontrol og Arbejdernes Indseende med Kapitalens Udbytte. Noget andet er, hvis disse Skridt bort fra Privatkapitalismen bliver udført samtidig med Voldgiftens Indførelse. Hvor store Krav der maa tilfredsstilles, for at Arbejderne skal finde sig tilrette med permanent tvungen Voldgift, er naturligvis ikke let for en Udenforstaaende at bedømme. Det bør maaske fremhæves, at Arbejdernes Repræsentanter i Arbejdskommissionen af 1925 for at affinde sig med tvungen Voldgift krævede, at Staten skulde have taget endnu længere Skridt bort fra Privatkapitalismen end de ovenfor nævnte. Arbejderrepræsentanterne udtalte nemlig følgende — idet de bl. a. havde det paa Side 238 nævnte Lovudkast for Øje:

»Under de nuværende økonomiske Samfundsforhold kan Arbejderklassen ikke under nogen Form fraskrive sig Retten til at vægre sig ved at arbejde paa andre Vilkaar end dem, den selv har godkendt. Arbejderklassen vedkender sig det endelige Maal, at ændre selve det bestaaende Grundlag for Ejendomsretten til Produktionsmidlerne og kan derfor ikke give Afkald paa til enhver Tid at udnytte sine organisatoriske Kampmidler fuldt ud i dette Formaals Tjeneste. Vi erkender, at hyppige, omfattende Arbejdskampe er skadelige for det hele Samfunds Økonomi, men Vejen til at opheve Kampene maa være at fjerne deres Aarsag. Tvungen Voldgift er en ufarbar Genvej. Den farbare Vej er at indrømme Arbejderklassen stigende Indflydelse paa Bedrifternes Ledelse«

Arbejdernes Repræsentanter vedkender sig her deres socialistiske Maal. Men det er temmelig sikkert, at de samme Mennesker, som praktiske Folk, er klar over, at Socialismen som politisk-økonomisk System ikke naas paa den Maade, at vi en eller anden smuk Lørdag Kl. 6 ved Arbejdstidens Slutning glider ud af Privatkapitalismen og begynder at arbejde Mandag Morgen Kl. 8 under Socialismen. Alle Tider er Overgangstider, og alle Sam-

fundsformer er Overgangsformer, det er derfor ikke udelukket, at vi i den Tid, hvor Ejendomsretten til de koncentrerede Produktionsmidler er blevet socialiseret, har faaet tvungen Voldgift med Arbejdernes Billigelse. Men de to ovennævnte Krav, statslig Priskontrol og Arbejdernes Indseende i Kapitalens Udbytte, bliver højst sandsynligt de mindste Krav, der maa opfyldes, inden Billigelsen kommer.

Og indtil da, hvad saa?

Vi vil her ende med at drøfte nogle Muligheder for den nærmest kommende Udvikling, og derudfra formulere nogle Forslag til den danske Arbejdsret.

Mit Formaal er ikke at opstille Forslag til Arbejdsrettens Nydannelse, der stemmer bedst med Ret og Rimelighed, for jeg kan ikke finde, hvad Ret og Rimelighed er i disse Spørgsmaal. Og heller ikke kan nogen anden det, for der findes ingen Ret og Rimelighed anden end den, Parterne bliver enige om. Og den findes der ikke meget af, for Parterne kan naturligvis ikke blive varigt enige. Det drejer sig jo netop om Interesses modsætninger. Formaalet er at pege paa et Par Forslag til Arbejdsretten, Forslag, der sikrer den størst mulige Fred paa Arbejdsmarkedet, uden at lamme Arbejdernes økonomiske Opdrift, og da ganske særlig sikrer Fred i den Del af den økonomiske Virksomhed, som Staten er interesseret i. Det er nemlig, set fra Synspunktet Arbejdsfred, vigtigt, at Regeringerne i de kommende Aar ikke kommer i saadanne Tvangssituationer, at den tvungne Voldgift paa et for tidligt Tidspunkt bliver en fast Regel. Hvad jeg mener med »for tidligt« vil være fremgaaet af det umiddelbart foregaaende. Ingen kan bevise, at disse to noget vagt formulerede Formaal — den mest omfattende Arbejdsfred uden at Arbejdernes økonomiske Opdrift lammes — bør stilles forud for andre Formaal, men man kan vel ikke have noget imod, at Forfatteren af denne Artikkel gør det, naar det udtrykkelig paapeges. De, der maatte være interesseret i andre Formaal, kan lade være at læse Slutningen af Artiklen. Det vil være fremgaaet af det foregaaende, at det er Forfatterens Opfattelse, at de nævnte Formaal stemmer godt med Mellemløbsklassens Interesser.

Nu kan naturligvis den Mulighed tænkes, at der slet ikke behøves nogen arbejdsretlig Nydannelse, fordi Parternes Frygt for den tvungne Voldgift har stimuleret deres Forhandlingsvillighed tilstrækkeligt. At Arbejderne og Arbejdsgiverne med andre Ord

naar frem til en Maade at affinde sig med hinanden paa f. Eks. i Lighed med den, vi kender mellem Jernbanemændenes Fagforening og Statsbanernes Ledelse. Hvis man erkender, at vi lever i en statskapitalistisk Overgangstid og ser paa Sagen fra et demokratisk-politisk Synspunkt, kommer denne Mulighed til at staa som Idealet, saaledes som det ogsaa fremhæves af Formand Josef Andersson i følgende Udtalelse¹⁾:

»Under de ændrede Produktions- og Afsætningsforhold med Selvforsyning og Planøkonomi, der er nødvendiggjort af den økonomiske Verdensudvikling, har Statsmagten — ikke mindst i et demokratisk styret Land — i første Række den Opgave at sørge for, at Erhvervslivet kan fungere nogenlunde uforstyrret, saaledes at ingen Produktionsmuligheder ødelægges. Derfor kan Arbejdskampe, som lammer Handel og Produktion, ikke godt finde Sted samtidig med, at Statsmagten træffer Foranstaltninger til at skaffe forøget Beskæftigelse og Produktion.

Hvis altsaa Organisationerne vil undgaa Statsindgreb og bevare deres Handlefrihed, da maa de finde frem til nye Former for Løsning af Arbejds- og Lønspørgsmaalet; Former, der svarer til de ændrede politiske og økonomiske Forhold i Samfundet.«

Men da man ikke kan være helt sikker paa, at begge Parter er indstillet paa denne Linje, bliver der andre Muligheder at tage i Betragtning, og der melder sig her Spørgsmaalet: Hvorledes kan man formindske Sandsynligheden for, at saadanne Situationer opstaar, hvor Regeringen er tvunget til at gribe ind? Kan man ikke formindske denne Sandsynlighed, kan den tvungne Voldgift blive Resultatet, og det kan atter — om ikke omgaaende, saa senere (f. Eks. under Prisudvikling, der forrykker Forholdet mellem Klasserne) — føre til en Skærpelse af Arbejdsstridighederne i Stedet for til en Mildnelse.

Forslag:

1. Forbud mod Strejke og Lockout i livsvigtige Grene af Samfundslivet. Ordet »livsvigtig« tages i den bogstavelige Forstand. Det bliver derfor kun ganske faa Omraader, der falder ind under Reglen, og denne faar næppe nogensomhelst praktisk Betydning, da ingen tænker paa at strejke eller lockoute i de paagældende Virksomheder.

2. Forbud mod Strejke og Lockout i Brancher, hvis Virksomhed er nødvendig for Opfyldelsen af vigtige Handelsaftaler med Udlandet. Nu kan man naturligvis ikke borttage Strejkeretten og derigennem sikre Arbejdsretten, med mindre man giver Ar-

¹⁾ Skræderforbundets Medlemsblad, 6. Maj 1936.

bejderne noget i Stedet. Jeg minder her om Birck's Ord fra hans alt citerede Tale¹⁾: »Men de Herrer maa huske, at hvorsomhelst de fratager Underklassen et Vaaben, have de den Pligt at give den et andet i Stedet.« Dette Raad er socialt-etisk i sin Formulering, men hviler utvivlsomt paa en social-psykologisk d. v. s. videnskabelig Vurdering af de faktiske Muligheder. Arbejderne i de paagældende Brancher maa have bedre Arbejdsbetingelser. Desuden maa de have Adgang til at deltage i alle Forhandlinger omkring Handelsaftalernes Udløb, og Handelsaftaler og Lønoverenskomster maa løbe samtidig og ophøre samtidig. Dette Forslag er allerede i noget lignende Form fremsat af Fagforeningsteoretikeren Otto Jensen²⁾. Det vil næppe være nødvendigt at have et fuldstændigt Forbud mod Arbejdsstridigheder. De nævnte Foranstaltninger vil antagelig være tilstrækkelige til at sikre praktisk talt fuldstændig Arbejdsfred. Det tilføjes, at der iøvrigt tit tales ganske overdrevet om de Chancer, vi vil miste i vort Handelsforhold til Udlandet, hvis f. Eks. Landbrugseksporten kom til en midlertidig Standsning.

3. Ikke Strejkeforbud overfor Arbejderne i Statens og Kommunens økonomiske Virksomheder og statskontrollerede Virksomheder, med mindre de falder ind under 1. eller 2. Med Hensyn til koncessionerede Virksomheder maa Lønoverenskomsten løbe med Koncessionen og Arbejderne have Ret til Deltagelse i alle Forhandlinger ved nye Koncessioners Indgaaelse. Jfr. ligeledes Otto Jensens Forslag. Dette skulde praktisk talt kunne sikre Arbejdsfreden paa disse Omraader.

Naturligvis er Staten interesseret i andre økonomiske Virksomheder, omend paa en mere indirekte Maade, f. Eks. Virksomheder, der bliver finansieret gennem Landmandsbanken, Virksomheder, der beskyttes af Valutakontoret. Men saalænge de ikke er blevet statskoncessionerede, er der ingen Grund til at tage særlig Bestemmelse om dem.

Bestemmelser som de ovenfor anførte vil imidlertid næppe fuldtud kunne sikre de opstillede Formaal. Vi maa derfor endnu beskæftige os med Storkonfliktens Problem. Vi har tidligere udførligt omtalt, hvorledes det er Storkonflikten, som Mellemklassen i særlig Grad interesserer sig for at faa standset. Vi

1) »Arbejdere og Arbejdsgivere«, Side 15.

2) Socialisten, Oktbr. 1934, Side 309.

skrev, at Mellemlklassens virkelige Interesse ikke var permanent tvungen Voldgift i alle Arbejdsstridigheder, men alene det vigtige og vanskelige at forhindre Storkonflikten. Udfra dette Synspunkt kan man tænke sig, at Lovgivningsmagten forbyder visse Arter af Sympati-Lockouts. Arbejdsgiverforeningen maa kun paabyde Medlemmer at sympatilockoute Arbejdere i 1) Virksomheder af lignende Art som den, Konflikten omfatter, 2) Virksomheder, der koopererer (Leverandører og Aftagere i større Stil). Men Arbejdsgiverforeningen maa ikke drage andre »fremmede« Brancher og Virksomheder ind i Konflikten og heller ikke vente med at godkende disses Overenskomster, til alle et Aars Overenskomster er i Orden. Et lignende Forbud kan man udstede overfor Fagforeningerne. Man vil maaske dertil indvende, at dette Forbud overfor Arbejdsgiverne vil blive et Slag i Luften, for ingen kan forbyde de enkelte Medlemmer og Underorganisationer at tage samme Stilling som Hovedorganisationen og finde en saadan Motivering, at Forbudet omgaas. Men dertil er at sige, at allerede Medlemmernes direkte økonomiske Interesse vil ligge anderledes, naar et saadant Forbud eksisterer. Der vil ikke findes Bødetrusler, udstedt af Arbejdsgiverforeningen, der truer dem til Sympati-Lockout, og dermed vil deres Produktions- og Salgsinteresse holde dem paa Arbejdshfredens Grund, naar de ikke selv er direkte interesseret i den løbende Konflikt. Med den stærkere Stilling, som Statsmagten har overfor de økonomiske Foretagender (f. Eks. som Beskytter mod Konkurrence), vil Statsmagten forøvrigt næppe have vanskeligt ved at faa et saadant Forbud respekteret.

Hvorledes vil det tilsvarende Forbud overfor visse Arter af Sympati-Strejker virke? Man maa der mærke sig, at de i Praxis almindelige Sympatistrejker har væsentlig andre Formaal og andre Virkninger paa de øvrige Samfundsklasser, end Sympati-Lockouts har. Sympatistrejker har modsat Sympati-Lockouts ikke det Formaal at skabe store omfattende Arbejdsstridigheder. Det har altid været Arbejdsgivernes Taktik gennem Stor-Lockouts at forhindre større Grupper af arbejdende Arbejdere i at oprettholde mindre Grupperes Strejker. Dette opnaas gennem en Storkonflikt, der samtidig paa en effektiv Maade tømmer Fagforeningernes Kasse og saaledes giver Arbejdsgiverne Pusterum de næste Par Aar. Storkonflikter er derfor under normale Omstændigheder ikke i Arbejdernes Interesse, og Sympati-Strejker har da normalt heller ikke den Opgave at gøre Arbejdsstridig-

hederne saa omfattende som muligt. Formaalene med Sympati-Strejker er flere, og disse er de vigtigste: For det første at udstrække Arbejdskampen paa kvantitativt mindre, men kvalitativt mere vigtige Punkter, hvor Arbejdsgiverne ikke lockouter. Dette vil imidlertid altid være indenfor koopererende Virksomheder og ikke indenfor fremmede Brancher. Saadanne Aktioner omfattes derfor ikke af Strejkeforbudet. De kan heller ikke true de øvrige Samfundsmedlemmer i særlig Grad — naar vi blot har faaet Arbejdsstridighederne indskrænket eller helt afskaffet paa de tidligere nævnte Punkter (1—3). Det andet Formaal med Sympati-Strejker er, at velorganiserede Fag støtter daarligt organiserede indenfor de samme Virksomheder. Saadanne Sympati-Strejker omfattes da heller ikke af Strejkeforbudet. Da Mellemlassen som tidligere nævnt ikke har nogen Interesse i at standse Organisationernes Vækst, har den heller ingen Interesse i at forbyde Sympati-Strejker af denne Art.

Man vil antagelig til de her fremsatte Forslag indvende, at et saadant statsligt Forsøg paa at komme bort fra Storkonflikter i for høj Grad strider mod den hidtidige Udvikling, hvor jo ogsaa Statsmagten faktisk har tilpasset Arbejdsretten til de store Konflikter. Man kan i denne Forbindelse minde om § 8 i Lov om Mægling i Arbejdsstridigheder af 18. Januar 1934 (Forligsmandsloven). Denne Paragrafs første Punktum lyder som bekendt saaledes:

»Naar der foreligger en Konfliktsituation omfattende flere Fag, og Forligsmanden skønner, at denne kun kan løses under eet, kan han i de af ham til Konfliktsituationens samlede Løsning stillede Mæglingsforslag bestemme, at disse delvis eller fuldtud skal betragtes som en Helhed uanset hvorledes de Fag, som er inddraget i Konflikten, er organiseret. Til Afgørelse af, om et saadant Mæglingsforslag er vedtaget eller forkastet, kan Forligsmanden forlange, at der skal foretages en Sammenlægning af Resultaterne for de forskellige inddragne Fag, og de stillede Forslag skal da betragtes som vedtaget, hvis der som Helhed foreligger et Flertal for Vedtagelsen.«

Nu er det klart, at hvis Statsmagten skal forsøge at forhindre de store Konflikter, maa man sørge for, at en indskrænkende Fortolkning af denne Paragraf bliver sat igennem i Praksis. Det afgørende bliver Fortolkning af Ordene, »Forligsmanden skønner, at Konfliktsituationen kun kan løses uunder eet«. Med den nugældende Arbejdsret kan man let tænke sig det Tilfælde, at Forligsmanden skønner som ovenfor, allerede hvis en af Parterne (i det praktiske Liv særlig Arbejdsgiverne) af krigstaktiske

Grunde sammenknytter Konfliktstoffet. Men gaar man til en Indskrænkning i Retten til Sympatiaktioner, vil denne Mulighed bortfalde. Der er imidlertid et andet Tilfælde, vi maa dvæle et Øjeblik ved. Man kan tænke sig den Mulighed, at Forligsmændene vil skønne, at en kommende Konfliktsituation kun kan løses under eet, uanset at Fagene samfundsøkonomisk ikke har noget med hinanden at gøre, og uanset at Arbejdsgiverne ikke kobler dem sammen, blot fordi de samtidig truende Konflikter stammer fra nogenlunde ens Krav af ganske almindelig Karakter (f. Eks. Lønreguleringer, motiveret ved den almindelige Bevægelse i Priserne). Forligsmændene vil maaske være tilbøjelige til at gøre dette, ikke af menneskelig Dovenskab, men af sund menneskelig Ulyst mod det betydelig større Arbejde ved Enkeltbehandling. Men denne Fortolkning maa forhindres, og Ulysten maa overvindes, ved at Forligsinstitutionen udstyres med en større Medarbejderstab.

Forligsmandens Skøn maa alene afhænge af, om den økonomiske Struktur paa de paagældende Omraader af Næringslivet er saaledes, at de konfliktruede Fag koopererer. Kun hvis de gør det, og gør det i virkelig betydeligt Omfang, saa at de paagældende Fag og Brancher er virkelig økonomisk afhængige af hinanden, hænger Konfliktstoffet dybest set sammen og ikke bare bringes til at hænge sammen af krigstaktiske Grunde eller af forligsmæssige Nemhedshensyn.

Naar Forfatteren gaar ind for en indskrænkende Fortolkning af § 8 (den saakaldte Sammenkoblingsbestemmelse), er det stadig ud fra Hovedsynspunktet: Arbejdsfreden; og Frygt for at sætte denne i Fare ved at gaa et for langt Skridt. De historiske Erfaringer har vist, at hvis man gør Interessekonflikter til Retskonflikter gennem tvungen Voldgift paa et Tidspunkt, hvor dette Skridt ikke billiges af Arbejdernes Retsbevidsthed, lægger man Dynamit under Arbejdsretten, og har efter Sprængningen en Tilstand, hvor alle Konflikter (ogsaa tidligere Retskonflikter) er Interessekonflikter. En vidtstrakt Anvendelse af § 8 medfører imidlertid en lignende Fare. Den Situation kan opstaa, at et enkelt Fags Arbejdere, som har forkastet Mæglingsforslaget, føler, at de andre Fags Arbejdere og Arbejdsgivere, som har vedtaget Forslaget, gør de stridslystne Arbejdeseres Interessekonflikt til en Retskonflikt. Det kan ogsaa meget vel tænkes, at det ikke stemmer med deres Retsbevidsthed. Dette maa ikke undre dem, der snart i et kvart Aarhundrede har doceret, at dansk Ret sonder mellem Rets- og Interessekonflikter, en Sondring, der bygger paa,

at kun Parterne selv og ikke Udenforstaaende kan skabe de Overenskomster, hvis Overtrædelse medfører Retskonflikter. Mon det ikke er bedre at forebygge en Strejke mod § 8 ved at gennemføre en indskrænkende Fortolkning?

Det kan tænkes, at Arbejdsgiverne vil rejse Indvendinger mod de her fremsatte Forslag til Forebyggelse af Storkonflikter. Man vil muligvis sige, at hvis Storkonflikter forhindres ved statslige Indgreb, stiller Staten Arbejderne bedre i Lønkamp. Og til Støtte herfor kan man fremføre to Argumenter. For det første, at det er uheldigt, at Staten ophører at være neutral i Arbejdsstridigheder. Hertil er at sige, at dette Argument bygger paa en Illusion, nemlig at den Holdning fra Statsmagts Side, man har været vant til i nogen Tid, er neutral. Statsmagten kan indtage alle mulige Holdninger i en Arbejdsstridighed lige fra med Vold at splitte Arbejdernes Forsamlinger og arrestere deres Førere, til den modsatte Yderlighed at lukke Øjnene for, at Arbejderne besætter Fabrikkerne (jfr. de nylig stedfundne store franske Strejker). Hvor er Neutraliteten? Et eller andet Sted mellem Yderpunkterne? Nej! For selve Statsmagts Opretholdelse af status quo ante bellum, derunder Opretholdelse af Ejendomsretten, vil i de fleste Tilfælde være i Arbejdsgivernes Favør.

Det andet Modargument vil være det kendte, at i det Øjeblik Arbejderne staar stærkere, bliver Arbejdsgivernes Evne til at forhindre Arbejdslønnen i at stige, svagere. Dermed trues Rentabiliteten, og Beskæftigelsen vil gaa ned. For i de enkelte Tilfælde at kunne bedømme Styrken af dette Argument, maa vi have indført den Bestemmelse i Arbejdsretten, at Arbejdsgiverne overfor Forligsmanden har Bevisbyrden for Paastande om beskæftigelsesmæssige Virkninger af Lønkrav. Med andre Ord, at Forligsmanden, naar saadanne Paastande fremføres, kan kræve Regnskaberne paa Bordet.
